

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2021-11-1-73-85>

УДК 378.091.214:796]:005.6

Лопатенко Георгій

Оцінювання якості освітніх програм спортивного спрямування (досвід акредитаційних експертиз)

Анотація

У статті представлено аналіз рішень Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо акредитації освітніх програм спеціальностей 017 Фізична культура і спорт, 014 Середня освіта (Фізична культура, Здоров'я людини) за період з листопада 2019 року по листопад 2020 року. Враховуючи суттєві відмінності між попередньою процедурою акредитації освітніх програм, яку здійснювало МОН України (до 2019 року) та чинною процедурою акредитації, яку здійснює Національне агентство особливої актуальності набувають питання аналізу результатів акредитаційної експертизи та визначення основних недоліків освітніх програм, що призвели прийняття рішення про умовну (відкладену) акредитацію або до відмови в акредитації. У процесі дослідження автором статті здійснено аналіз акредитаційних справ, що включав у себе вивчення описів освітніх програм, навчальних планів, відомостей про самооцінювання, звітів експертних груп, висновків галузевих експертних рад та рішень Національного агентства. У цій статті вперше представлено узагальнений аналіз основних недоліків, що були виявлені в процесі оцінювання якості освітніх програм на етапі виїзної акредитаційної експертизи та на етапі розгляду акредитаційної справи галузевою експертною радою Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Показано, що основною причиною прийняття Національними агентством із забезпечення якості вищої освіти рішення по умовну (відкладену) акредитацію була наявність суттєвих недоліків у структурі та змісті освітніх програм, а також у процесах, що стосувались навчання та викладання за освітньою програмою. Результати дослідження, представлені у статті, свідчать про те, що лише 50% освітніх програм спортивного спрямування, які проходили процедуру акредитації в період з листопада 2019 р. по листопад 2020 р. відповідають вимогам до забезпечення якості освітнього процесу. Це свідчить про те, що системи внутрішнього забезпечення якості освіти в українських ЗВО виявились не готовими до нових вимог, які висуває Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Ключові слова: акредитація, освіта, оцінювання, спорт, якість, освітня програма.

Вступ

Активні кроки щодо реформування вищої освіти України та наближення її до європейського наукового і освітнього простору розпочались у 2005 році з підписання Україною Болонської декларації – угоди щодо стандартизації підходів до організації навчального процесу і функціонування вищої школи в Європейському Союзі (Kvit, 2020).

В результаті реалізації основних положень Болонської конвенції в українській вищій освіті з'явилися нові рівні вищої освіти, була запроваджена Європейська система трансферу кредитів (ECTS), з'явилися додатки до дипломів про вищу освіту, неодноразово оновлювалась національна рамка кваліфікацій, з'явилася можливість міжнародної академічної мобільності та перезарахування результатів навчання отриманих у закордонних ЗВО, сформувався підхід до

викладання і навчання, заснований на компетентностях та результатах навчання (Про вищу освіту, 2014; Про освіту, 2017; Методичні рекомендації... , 2020; Про затвердження НРК, 2020; Про затвердження переліку галузей, 2015; Paris Communiqué, 2018). Разом з тим потрібно розуміти, що процес інтеграції України в єдиний європейський освітній простір відбувається досить інертно зі значним відставанням. Особливо це стосується процесів забезпечення якості вищої освіти (Квіт, 2021).

Болонська декларація, яка була підписана міністрами освіти 29 країн у червні 1999 року передбачала, що контроль за якістю освіти має здійснюватися незалежними від національних урядів і міжнародних організацій агенціями. Наявність ефективних систем внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти передбачається також Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (Стандарти і рекомендації..., 2015). Удосконалення системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти відповідно до міжнародного і з урахуванням вітчизняного досвіду, а також розмежування повноважень щодо ліцензування, акредитації та атестації кадрів задля запобігання монополізації закладені в стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (Стратегія розвитку вищої освіти в Україні, 2020).

Проте впродовж декількох десятиліть функції контролю якості української вищої освіти були покладені на один з центральних органів виконавчої влади – Міністерство освіти і науки України, а застосування європейських підходів щодо зовнішнього забезпечення якості розпочалось лише у 2019 році.

Цим, зокрема, варто завдячувати появі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство), яке запровадило нову процедуру контролю за якістю освітніх програм та перейняло у Міністерства освіти і науки України (далі – МОН України) частину функцій зовнішнього контролю якості надання освітніх послуг в українських закладах вищої освіти. Таким чином, право на започаткування освітньої діяльності в межах певної спеціальності залишилося за МОН України та реалізується через процедуру ліцензування (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, 2021), процедуру зовнішнього контролю якості освітніх програм в межах окремих спеціальностей або акредитацію здійснює Національне агентство (Положення про акредитацію..., 2019; Рекомендації щодо застосування критеріїв..., 2020).

Для кращого розуміння сучасних тенденцій оцінювання якості освітніх програм та освітньої діяльності у закладах вищої освіти варто розглянути основні відмінності у процедурних аспектах проведення акредитаційної експертизи МОН України (до 2019 року) та Національним агентством (з листопада 2019 року) (табл. 1).

Таблиця 1.

Основні відмінності між акредитаційними експертизами МОН України та Національного агентства

МОН України	Національне агентство
<ul style="list-style-type: none"> ● Акредитація спеціальності. ● Відбір експертів з числа НПП ЗВО. ● Критерії оцінювання в основному мають кількісний характер. ● Вивчення змісту акредитаційної справи безпосередньо під час перебування у ЗВО. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Акредитація освітньої програми. ● Конкурсний відбір та навчання експертів з акредитації. ● Наявність якісних критеріїв оцінювання якості освітніх програм. ● Попереднє вивчення відомостей про самооцінювання групою експертів.

<ul style="list-style-type: none"> ● Експертна група складається з двох НПП. ● Акредитаційна справа подається до МОН у паперовому вигляді. ● Основне джерело інформації – документи акредитаційної справи. ● Вимоги до групи забезпечення регламентуються п.30 ліцензійних вимог. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Електронний документообіг. ● Нові вимоги до складу групи забезпечення освітньої програми. ● Здобувач освіти – член експертної групи. ● Основне джерело інформації – спілкування з представниками ЗВО. ● Можливість акредитації декількох ОП в межах спеціальності. ● Відсутність кількісних вимог щодо показників якості та успішності навчання студентів.
●	●

З таблиці 1 видно, що між попередньою та чинною процедурами акредитації існують суттєві відмінності як в процедурних аспектах, так і у підходах до оцінювання якості освітнього процесу загалом. Однією з найбільших процедурних відмінностей «нової» системи акредитації є фокус на якості забезпечення освітнього процесу окремої освітньої програми, а не спеціальності в цілому.

Після розроблення у 2019 році Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти нової процедури проведення акредитаційних експертиз відбувся перехід від кількісного оцінювання, під час якого експерти вивчали матеріали акредитаційної справи безпосередньо у ЗВО, перевіряючи відповідність звіту самоаналізу низці нормативних документів, до якісного оцінювання, під час якого група експертів, попередньо вивчивши матеріали акредитаційної справи, працює у ЗВО з метою уточнення фактів, опитування представників заінтересованих сторін про освітню програму та діяльність закладу вищої освіти за цією програмою, формування рекомендацій щодо вдосконалення якості освітньої діяльності за цією програмою. Чинна процедура акредитації передбачає оцінювання освітньої програми відповідно до 9-ти (для першого та другого рівнів вищої освіти) або 10-ти (для третього рівня вищої освіти) критеріїв. Оцінювання освітньої програми та освітньої діяльності за освітньою програмою здійснюється за кожним критерієм згідно зі шкалою оцінювання, яка охоплює чотири рівні відповідності: «А», «В», «Е», «F». При цьому відповідність принаймні 5 критеріям на рівні «А» дає змогу отримати сертифікат про «зразкову» акредитацію освітньої програми. Відповідність більшості критеріїв на рівні «В» та відсутність оцінок «Е» означає, що освітня діяльність здійснюється з незначними недоліками, що дозволяє ЗВО отримати сертифікат про «звичайну» акредитацію освітньої програми. Наявність однієї або двох оцінок «Е» призводить до умовної (відкладеної) акредитації. У разі якщо освітня програма отримує три та більше оцінок «Е» або хоча б одну оцінку «F» - освітня програма не акредитується (Положення про акредитацію..., 2019).

Суттєвою відмінністю «нової» системи акредитації є конкурсний відбір і навчання експертів з акредитації освітніх програм, а також включення до складу експертних груп представника від здобувачів освіти (окрім галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону») (Положення про акредитацію..., 2019). До 2019 року члени експертної групи призначались наказом МОН України з числа науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. При цьому попереднє навчання щодо особливостей та технологій проведення оцінювання якості освітнього процесу, а також перевірка кваліфікації членів експертної групи не проводилась.

Також варто звернути увагу на те, що змінилися підходи до оцінювання відповідності якісного складу групи забезпечення освітньої програми специфіці освітньої програми. Попередня процедура акредитації передбачала перевірку кваліфікації викладачів відповідно до п.30 ліцензійних умов провадження освітньої діяльності (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, 2021). Чинна процедура акредитаційної експертизи робить акцент на відповідності академічної та/або професійної кваліфікації викладачів цілям та програмним РН (Рекомендації щодо застосування критеріїв..., 2020).

Аналіз попередніх досліджень з проблеми

Питання розвитку системи забезпечення якості вищої освіти, а також аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо оцінювання якості вищої освіти представлені в інформаційно-аналітичних оглядах, що були підготовлені Інститутом вищої освіти НАПН України. У зазначених роботах розглянуто досвід реалізації програм із забезпечення якості вищої освіти у європейських країнах та США, у тому числі з оцінювання якості освітніх програм, описано стан та перспективи розвитку системи забезпечення якості вищої освіти в Україні (Калашнікова, Луговий, 2015; Луговий, Таланова, 2018).

Процес розвитку і трансформації української системи забезпечення якості вищої освіти в період з розпаду Радянського Союзу до 2020 року представлено у роботах С. Квіта. У своїй публікації «Higher Education in Ukraine in the Time of Independence: Between Brownian Motion and Revolutionary Reforms» С. Квіт, використовуючи кейс-метод, аналізує різні етапи реформи вищої освіти в незалежній Україні та робить акценти на забезпеченні якості вищої освіти і освітніх програм з позиції автономії закладів вищої освіти (Kvit, 2020).

О. Єременко та А. Бутенко у своїй статті «Правовий статус, професійний та демографічний портрет гаранта освітньої програми» аналізують роль і місце гаранта освітньої програми у внутрішніх процесах забезпечення якості вищої освіти. Авторами були досліджені основні параметри, що характеризують гаранта освітньої програми, що дало змогу сформулювати «портрет гаранта освітньої програми», зрозуміти його роль у системі забезпечення якості вищої освіти та виокремити основні правові аспекти його/її діяльності з огляду на українське законодавство (Єременко, Бутенко, 2021).

Разом з тим наукові публікації, присвячені процесу зовнішнього оцінювання якості освітніх програм українських закладів вищої освіти за процедурою акредитації, що була запроваджена у 2019 році практично відсутні. Враховуючи, що між попередньою процедурою акредитації освітніх програм, яку здійснювало МОН України (до 2019 року) та чинною процедурою акредитації, яку здійснює Національне агентство (Про акредитацію освітніх програм..., 2019; Рекомендації щодо застосування критеріїв..., 2020; Тимчасовий порядок проведення акредитаційної експертизи..., 2020), існують суттєві відмінності як в процедурних аспектах, так і у підходах до оцінювання якості освітнього процесу загалом, особливої актуальності набувають питання аналізу результатів акредитаційної експертизи та визначення основних недоліків освітніх програм, що призвели прийняття рішення про умовну (відкладену) акредитацію або до відмови в акредитації.

Мета дослідження полягає у здійсненні аналізу результатів зовнішнього оцінювання якості освітніх програм спортивного спрямування, що проходили акредитацію в Національному агентстві із забезпечення якості вищої освіти в період з 2019 по 2020 рр.

Методика дослідження

У процесі дослідження було використано методи аналізу наукової літератури та аналізу документів з відкритого ресурсу Національного агентства забезпечення якості вищої освіти https://naqa.gov.ua/uploads/cases_2019/ та <https://public.naqa.gov.ua/>. Було здійснено аналіз акредитаційних справ 24 закладів вищої освіти України, що проходили процедуру акредитації у Національному агентстві із забезпечення якості вищої освіти у період з листопада 2019 року по листопад 2020 року, який включав у себе вивчення описів освітніх програм, навчальних планів, відомостей про самооцінювання, звітів експертних груп, висновків галузевих експертних рад та рішень Національного агентства. Всього у процесі дослідження було здійснено аналіз 28 освітніх програм різних рівнів вищої освіти на предмет відповідності критеріям оцінювання якості освітніх програм, що передбачені Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, з них 13 освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, 10 освітніх програм другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, 1 освітньо-наукова програма третього рівня вищої освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, 2 освітні програми першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура), 2 освітні програми першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Здоров'я людини). Обробка матеріалу дослідження здійснювалась за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel (Office 365).

Результати дослідження

Аналіз акредитаційних справ за спеціальностями 017 Фізична культура і спорт та 014 Середня освіта (Фізична культура, Здоров'я людини), а також рішень Національного агентства щодо акредитації освітніх програм показав, що за період з листопада 2019 року по листопад 2020 року Національне агентство на своїх засіданнях розглянуло 28 освітніх програм, що були подані закладами вищої освіти для проходження процедури акредитації.

Рис. 1. Результати акредитаційної експертизи освітніх програм спортивного спрямування з листопада 2019 по листопад 2020 рр.

З рисунку 1 видно, що за результатами акредитаційної експертизи було прийнято рішення про акредитацію 14 освітніх програм (50%), 12 (43%) освітніх програм отримали

сертифікат про умовну (відкладену) акредитацію, 2 (7%) освітні програми отримали відмову в акредитації. Жодна з освітніх програм не отримала сертифікат про зразкову акредитацію. При цьому найбільша кількість недоліків стосувалися структури і змісту освітніх програм (критерій 2) та навчання і викладання за освітньою програмою (критерій 4).

Аналіз зауважень щодо відповідності критерію 1 (проектування та цілі освітньої програми) показав, що лише на 3 освітніх програмах з 28 зауваження носили суттєвий характер та призвели до зниження оцінки до рівня «Е» і як результат до прийняття рішення про умовну (відкладену) акредитацію. Загалом найбільш поширеними недоліками щодо проектування і цілей освітньої програми були недоліки у формулюванні мети, фокусу та специфіки освітньої програми, недоліки у формулюванні компетентностей та/або програмних результатів навчання, а також занадто широкий перелік посад у розділі «Придатність до працевлаштування». Крім того, поширеним недоліком в проектуванні освітньої програми була відсутність вивчення і впровадження вітчизняного та закордонного досвіду реалізації аналогічних освітніх програм. Серед технічних недоліків майже в третині освітніх програм розробниками було невірно вказано рівень відповідності національній рамці кваліфікацій (табл. 2).

Таблиця 2

Основні зауваження в контексті відповідності критерію 1 оцінювання якості освітніх програм

Суть зауваження	%
У розділі «Придатність до працевлаштування» представлено занадто широкий перелік посад	57%
Наявні недоліки у формулюванні компетентностей та/або програмних результатів навчання	50%
Недоліки у формулюванні мети, фокусу та специфіки освітньої програми	42%
Рівень відповідності національній рамці кваліфікації вказано невірно	28%
Відсутність аналізу вітчизняного та закордонного досвіду	21%
Не враховано галузевий/регіональний контекст, тенденції ринку праці	7%

З 14 освітніх програм, які отримали умовну (відкладену) акредитацію або відмову в акредитації всі 14 мали критичні зауваження щодо відповідності критерію 2 оцінювання якості освітніх програм, що стосується структури і змісту освітньої програми. При цьому з 12 освітніх програм, що отримали сертифікат про умовну акредитацію, 5 отримали оцінку «Е» (суттєві зауваження, що можуть бути усунені протягом року) на етапі виїзної експертизи, 7 освітніх програм отримали зниження оцінки за 2 критерієм до рівня «Е» на етапі розгляду акредитаційної справи у галузевій експертній раді. Основні зауваження, що стосувалися відповідності критерію 2 представлені у таблиці 3.

Таблиця 3

Основні зауваження в контексті відповідності критерію 2 оцінювання якості освітніх програм

Суть зауваження	%
Невідповідність програмних компетентностей освітнім компонентам	68%
Невідповідність програмних результатів навчання освітнім компонентам	68%
Відсутність планування часу на проведення атестації здобувачів освіти	43%
Обмеження можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії	36%
Суттєві недоліки в організації практичної підготовки здобувачів освіти	35%
Окремі програмні результати навчання формуються виключно вибірковими освітніми компонентами	7%

Проведений аналіз показав, що у 68% випадків у процесі акредитаційної експертизи були зафіксовані недоліки, які стосувались невідповідності компетентностей та програмних результатів навчання освітнім компонентам. При цьому зазначений недолік був характерний для всіх освітніх програм (100%), які отримали умовну (відкладену) або відмову в акредитації. У 43% освітніх програм зазначалося, що атестація здобувачів освіти вищої освіти здійснюється за рахунок проходження комплексного кваліфікаційного іспиту або захисту кваліфікаційної роботи, при цьому в освітніх програмах та навчальних планах не передбачалось планування часу на проведення атестації. 35% освітніх програм мали суттєві недоліки в організації практичної підготовки здобувачів освіти, а також обмежували право здобувачів освіти на формування індивідуальної освітньої траєкторії. У 7% випадків окремі компетентності та програмні результати навчання формувалися виключно за рахунок вибіркового освітніх компонентів.

Аналіз основних недоліків, що стосувалися доступу до освітньої програми, визнання результатів навчання (критерій 3), а також навчання і викладання за освітньою програмою (критерій 4) представлений у таблиці 4 критерію.

Таблиця 4

Основні зауваження в контексті відповідності критеріям 3 та 4 оцінювання якості освітніх програм

Суть зауваження	%
Критерій 3	
Практика застосування процедур визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті відсутня	46%
Критерій 4	
Відсутність можливостей для академічної мобільності	50%
Суттєві зауваження в оформленні робочих програм навчальних дисциплін	46%
Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти представлені в узагальненому вигляді	36%
Дублювання змісту освітніх компонентів	32%

Серед освітніх програм, що аналізувались, лише одна отримала оцінку «Е» в контексті відповідності критерію 3 – доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання.

Найбільш розповсюдженим недоліком в контексті критерію 3 є відсутність чітких правил і процедур визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Таке зауваження зустрічається у 46% освітніх програм, що проходили акредитацію в період з листопада 2019 р. по листопад 2020 р.

Майже половина (46%) освітніх програм мали суттєві недоліки в контексті відповідності критерію 4, що стосується навчання та викладання за освітньою програмою. Суттєві недоліки в оформленні робочих програм навчальних дисциплін або силабусів спостерігались в 10 з 14 програм, які отримали умовну (відкладену) акредитацію або відмову в акредитації, при цьому в частині випадків заклади вищої освіти подавали у додатках до відомостей про самооцінювання не затверджені робочі програми. Одним з недоліків, що стосувалися робочих програм або силабусів була відсутність в них чітких критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів. В 32% випадків інформація про критерії оцінювання була представлена в узагальненому вигляді, як загальна кількість балів за модуль. В частині освітніх програм (32%) спостерігалось дублювання змісту освітніх компонентів. На половині освітніх програм відсутні можливості участі в програмах академічної мобільності. Цей недолік характерний для 85% освітніх програм, що не змогли успішно пройти процедуру акредитації.

Основні зауваження, що стосувались проведення контрольних заходів, академічної доброчесності (критерій 5) та кадрового забезпечення освітніх програм (критерій 6) представлені у таблиці 5.

Таблиця 5

Основні зауваження в контексті відповідності критеріям 5 та 6 оцінювання якості освітніх програм

Суть зауваження	%
Критерій 5	
Відсутні процедури запобігання конфлікту інтересів та забезпечення об'єктивності екзаменаторів під час проходження контрольних заходів	18%
Недоліки у процедурах оскарження результатів контрольних заходів	18%
Критерій 6	
Відсутні приклади залучення професіоналів-практиків до проведення аудиторних занять	14%
Невідповідність кадрового складу, що забезпечує освітню програму	11%

В контексті відповідності критерію 5 - проведення оцінювання і забезпечення академічної доброчесності, суттєві недоліки, що призвели до зниження оцінки до рівня «Е», були зафіксовані на двох освітніх програмах, які отримали відмову в акредитації та на одній освітній програмі, яка отримала умовну (відкладену) акредитацію. Загалом найбільша кількість зауважень стосувалась відсутності процедур запобігання конфлікту інтересів та забезпечення об'єктивності екзаменаторів під час проходження контрольних заходів (18%) та недоліків у процедурах оскарження результатів контрольних заходів (18%).

За 6 критерієм оцінювання якості освітніх програм – людські ресурси, фундаментальні недоліки мали дві освітні програми, які отримали відмову в акредитації. Зазначені недоліки стосувались невідповідності академічної та/або професійної кваліфікації викладачів цілям освітньої програми та програмним результатам навчання. Крім того у частині освітніх програм (14%) зустрічались недоліки, пов'язані з відсутністю залучення професіоналів-практиків до проведення аудиторних занять.

В таблиці 6 представлені основні недоліки освітніх програм, які стосувались освітнього середовища та матеріальних ресурсів університету (критерій 7), процесів внутрішнього забезпечення якості освітньої програми (критерій 8), процедур забезпечення прозорості та публічності (критерій 9).

Таблиця 6

Основні зауваження в контексті відповідності критеріям 7, 8 та 9 оцінювання якості освітніх програм

Суть зауваження	%
Критерій 7	
Відсутні чіткі та зрозумілі процедури врегулювання конфліктних ситуацій	21%
8 критерій	
Недостатнє залучення стейкхолдерів до процесу перегляду освітньої програми	18%
9 критерій	
Відсутність заздалегідь розміщеного на сайті ЗВО проєкту змін до освітньої програми	25%

В контексті відповідності 7 критерію оцінювання якості освітніх програм, що стосується освітнього середовища та матеріальних ресурсів, основним недоліком (21%) була відсутність у ЗВО чітких правил та процедур запобігання конфліктних ситуацій. Недостатнє залучення стейкхолдерів до процесу перегляду освітньої програми спостерігалось на 18% освітніх програм. 25% закладів вищої освіти не дотримались вимоги щодо своєчасного розміщення проєкту освітньої програми на своєму офіційному сайті. Разом з тим, жоден із зазначених недоліків в контексті відповідності критеріям 7, 8 та 9 не призвів до зниження оцінки до рівня «Е» і як результат до прийняття рішення про умовну (відкладену) акредитацію.

Висновки

З моменту запровадження нової процедури акредитації освітніх програм, яку реалізує Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, в українських ЗВО велася активна робота щодо адаптації своїх внутрішніх нормативних документів під нові вимоги. Разом з тим, результати проведеного дослідження свідчать проте, що лише 50% освітніх програм спортивного спрямування, які проходили процедуру акредитації в період з листопада 2019 р. по листопад 2020 р. відповідають вимогам до забезпечення якості освітнього процесу. Аналіз показав, що найбільша кількість недоліків, що призвели до відмови в акредитації або умовної (відкладеної) акредитації стосувалась структури та змісту освітніх програм, а також процесів навчання і викладання за освітніми програмами (критерії 2 та 4). Це свідчить про те, що системи внутрішнього забезпечення якості освіти в українських ЗВО виявились не готовими до нових вимог, які висуває Національне агентство.

Напрямок наших подальших досліджень є з'ясування ролі різних груп стейкхолдерів у процесах забезпечення якості вищої освіти, зокрема їх участі у забезпеченні відповідності освітньої програми критеріям оцінювання, які висуває Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти в процесі акредитаційної експертизи.

Бібліографічні посилання

- Еременко, О., & Бутенко, А. (2021). Правовий статус, професійний та демографічний портрет гаранта освітньої програми. *Юридичний журнал «Право України»*, 2, 171-185.
- Калашнікова, С., & Луговий, В. (Ред.). (2015). *Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд*. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети».
- Квіт, С.М. (2021). *Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2020 рік*. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. <https://cutt.ly/Vzaxvnf>
- Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності*. (2021). Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 №1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10.05.2021 №347). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>
- Луговий, В., & Таланова, Ж. (Ред.). (2018). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції: аналітичні матеріали (частина I) (препринт)*. Київ: Ін-т вищої освіти НАПН України.
- Матеріали відкритого ресурсу Національного агентства забезпечення якості вищої освіти*. (2020). Відновлено з <https://public.naq.gov.ua/>
- Матеріали відкритого ресурсу Національного агентства забезпечення якості вищої освіти*. (2020). Відновлено з https://naqa.gov.ua/uploads/cases_2019/
- Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти*. (2020). У редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584.
- Про акредитацію освітніх програм за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти*. (2019). Положення зареєстроване в Міністерстві юстиції України 08.08.2019 №880/33851. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>
- Закон України «Про вищу освіту»*. (2014). № 1556–VII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Про затвердження національної рамки кваліфікацій*. (2020). Постанова КМУ «зі змінами від 25.06.2020. №519. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-n#Text>
- Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти*. (2015). Постанова КМУ «від 29.04.2015 № 266. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-n#Text>
- Закон України «Про освіту»*. (2017). No 2145-VIII (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Рекомендації щодо застосування критерії оцінювання якості освітньої програми*. (2020). Затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року. ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»».
- Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)*. (2015). К.: ТОВ «ЦС».
- Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки*. (2020). Міністерство освіти і науки України. http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf
- Тимчасовий порядок проведення акредитаційної експертизи із використанням технічних засобів відеозв'язку*. (2020). Затверджений рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 17.03.2020. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/Тимчасова-процедура-акредитації-освітніх-програм.pdf>
-

Kvit, S. (2020). Higher Education in Ukraine in the Time of Independence: Between Brownian Motion and Revolutionary Reforms. *Kyiv-Mohyla Humanities Journal*, 7(2020), 141-159, <https://doi.org/10.18523/kmhj219666.2020-7.141-159>
Paris Communiqué Paris. (May 25th 2018). https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/HERE_doc/PARIS%20COMMUNIQU UA 2018.docx

References

- Yeremenko, O., & Butenko, A. (2021). Pravovyi status, profesiyni ta demografichniy portret haranta osvitnoi prohramy [Legal status, professional and demographic portrait of the guarantor of the educational program]. *Yurydychnyi zhurnal «Pravo Ukrainy»*, 2), 171-185. (in Ukrainian).
- Kalashnikova, S., & Luhovyi, V. (red.). (2015). *Rozvytok systemy zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini: informatsiino-analitychnyi ohliad*. [Development of the quality assurance system of higher education in Ukraine: information-analytical review.] Kyiv: DP «NVTs «Priorityty». (in Ukrainian).
- Kvit, S.M. (2021). *Richnyi zvit Nacionalnogo aghentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity za 2020 rik*. [Annual report of National Agency on Higher Education Quality Assurance] Kyiv: Nacionalne aghentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. <https://cutt.ly/Vzaxvnf>. (in Ukrainian).
- Licenzijni umovy provadzhennia osvitnoji dijalnosti [Licensing conditions for educational activities.* (2021). Zatverdzeni postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.12.2015 #1187 (v redakciji postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.05.2021 #347). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
- Luhovyi, V., & Talanova, Zh. (red.). (2018). *Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu shchodo otsiniuvannia yakosti vyshchoi osvity v umovakh yevrointehratsii: analitychni materialy (chastyna I) (prepynt)*. [Analysis of the leading domestic and foreign experience in assessing the quality of higher education in the context of European integration: analytical materials (part I) (preprint).] Kyiv: In-t vyshchoi osvity NAPN Ukrainy. (in Ukrainian).
- Materialy vidkrytoho resursu Natsionalnogo aghentstva zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity.* (2020). <https://public.naqg.gov.ua/> (in Ukrainian).
- Materialy vidkrytoho resursu Natsionalnogo aghentstva zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity.* (2020). https://naqa.gov.ua/uploads/cases_2019/. (in Ukrainian).
- Metodychni rekomendaciji shhodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity.* (2020). [Methodical recommendations for the development of higher education standards]. U redakciji nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 30.04.2020 r. # 584. (in Ukrainian).
- Pro akredytaciju osvitnikh prohram za jakymy zdijsnujetsja pidgotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity. (2019). [About the accreditation of educational programs in higher educational institutions]. Polozhennja zarejestrovane v Ministerstvi justyciji Ukrainy 08.08.2019 #880/33851. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro vyshhu osvitnu» [On higher education] (2014). No 1556–VII (in Ukrainian).
- Pro zatverdzhennja nacionalnoji ramky kvalifikacij [On approval of the national qualifications framework] (2020). Postanova KМУ «zi zminamy vid 25.06.2020 #519. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p#Text> (in Ukrainian).
-

- Pro zatverdzhennja pereliku ghaluzej znanj i specialnostej, za jakymy zdijsnujetjsja pidghotovka zdobuvachiv vyshhoji osvity [On the approval of the list of specialties on which preparation of students in higher education is carried out] (2015). Postanova KМУ «vid 29.04.2015 # 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p#Text> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [On education] (2017). No 2145-VIII (in Ukrainian).
- Rekomendaciji shhodo zastosuvannja kryteriji ocinjuvannja jakosti osvitnjoji prohramy [Recommendations for the application of criteria for assessing the quality of the educational program] (2020). Zatverdzheno Nacionalnym aghentstvom iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity 17 lystopada 2020 roku. TOV «Ukrajinsjkyj osvitjansjkyj vydavnychyj centr «Orion»». (in Ukrainian).
- Standarty i rekomendaciji shhodo zabezpechennja jakosti v Jevropejsjkomu prostori vyshhoji osvity (ESG) [Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)] (2015). K.: TOV «CS». (in Ukrainian).
- Strateghija rozvytku vyshhoji osvity v Ukraini na 2021-2031 roky [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2021-2031]. http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf (in Ukrainian).
- Tymchasovyj porjadok provedennja akredytacijnoji ekspertyzy iz vykorystannjam tekhnichnykh zasobiv videozv'jazku [Temporary procedure for conducting accreditation examination using technical means of video communication] (2020). Zatverdzhenyj rishennjam Nacionalnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity vid 17.03.2020 URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/Tymchasova-procedura-akredytaciji-osvitnikh-prohram.pdf>. (in Ukrainian).
- Kvit, S. (2020). Higher Education in Ukrainenin the Time of Independence: Between Brownian Motion and Revolutionary Reforms. *Kyiv-Mohyla Humanities Journal*. no. 7(2020), 141-159, <https://doi.org/10.18523/kmhj219666.2020-7.141-159>
- Paris Communiqué Paris, May 25th 2018. https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/HERE_doc/PARIS%20COMMUNIQUE_En_UA_2018.docx

Lopatenko Georgiy

Evaluation of the quality of education programs in sports (based on the results of accreditation of study programmes)

Abstract

The article presents an analysis of the decisions of the National Agency for Higher Education Quality Assurance on the accreditation of educational programs of the following specialities: 017 Physical Culture and Sports, 014 Secondary Education (Physical Culture, Human Health). Considering the significant differences between the previous accreditation procedure carried out by the Ministry of Education and Science of Ukraine (until 2019) and the current accreditation procedure carried out by the National Agency for Higher Education Quality Assurance the analysis of accreditation cases is particularly relevant. In the course of the research, the analysis of accreditation cases that took place in the period from November 2019 to November 2020 was carried out. It included the assessment of educational programs, curricula, self-assessment documents, reports of the expert groups, conclusions of branch expert council and decisions of the National Agency. Generalized data on the evaluation of educational programs according to individual criteria is presented. The

article presents an analysis of the main shortcomings identified in the process of assessing the quality of educational programs at the stage of field accreditation procedure and, at the stage of assessment of the accreditation case by the branch expert council of the National Agency for Higher Education Quality Assurance. It is shown that the main reason for the decision of the National Agency for Higher Education Quality Assurance on conditional (deferred) accreditation of the educational programs was the presence of significant shortcomings in the structure and content of educational programs, as well as in the processes related to teaching and learning. It was also shown that only half of the educational programs in the field of sports, which passed the accreditation procedure in the period from November 2019 to November 2020 met the requirements for ensuring the quality of the educational process. This indicates that the internal quality assurance systems of Ukrainian higher educational institutions were not ready for the new requirements set by the National Agency for Higher Education Quality Assurance.

Keywords: accreditation, education, evaluation, sport, quality, educational program.

Інформація про автора:

Лопатенко Георгій

- кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
- Україна
- декан Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Київського університету імені Бориса Грінченка
- ORCID iD 0000-0001-9223-248X
- h.lopatenko@kubg.edu.ua

85

Lopatenko Georgiy

- PhD in physical education and sports, associate professor
- Ukraine
- Dean of the Faculty of Health, Physical Education and Sports, Borys Grinchenko Kyiv University